

MODERNISME (1892–1911)

Literatura > moviment cultural. És el procés de transformació de la cultura catalana, a finals del segle XIX, de cultura regional i tradicionalista, en cultura nacional i moderna.

Idees principals:

Idea principal > modernització cultural del país. Modern és el que fan les societats avançades (París, Londres, Països Escandinaus...). Ser europeu és modernitat.

1884 – apareix la paraula modernisme a *l'Avenç*

Entre 1890 i 92 – apareix un grup d'intel·lectuals que criden l'atenció (cabells llargs...). Amb l'impacte social volen trencar amb el passat, el que fan és nova creació.

1881– neix *l'Avenç*. Des d'aquesta revista es promourà els principis modernistes (ciència, literatura i art). En 1891 *l'Avenç* passa a anomenar-se *l'Avenç*. Aquest canvi de grafia no és casual, es tracta de la primera mostra d'una reforma lingüística.

Reforma lingüística > convertir el català en una llengua moderna capaç de ser usada com a vehicle lingüístic normal en totes les manifestacions d'una societat desenvolupada. Els catalans són conscients de la necessitat d'una gramàtica que sigui acceptada per tothom. És imprescindible per fer del català una llengua de cultura.

Producció i idees intel·lectuals

1890–92 : apareixen les idees

1892 : apareix *l'Avenç* (amb ç)

1893–98: tanca la revista *l'Avenç* i els modernistes es dispersen, ja no són un grup fort

1898–1906/11: reorganització del moviment per la cultura catalana. Moment de gran producció artística. La literatura ja és moderna. En 1911 es dona la mort de Maragall (el poeta nacional) i es dona la substitució pel Noucentisme.

Amb l'arribada de Massó i Torrents es reactiva la revista *Avenç* (1892).

Joaquim Casas–Cardó i Alexandre Cortada → subvencionen la revista.

1891– formen l'impremta–llibreria *l'Avenç* > que permet editar col·leccions de llibres (no tenen massa difusió i no arriben molt lluny). Aquest any publiquen *Ensayo de gramàtica del Catalán moderno*, de Pompeu Fabra.

1893– desapareix la revista, però continuen editant traduccions, obres i revistes (sobretot anarquistes). Amb la publicació d'articles anarquistes, a causa de la repressió anarquista amb les bombes, han de tancar la impremta.

Raimon Casellas – escriu a *l'Avenç* – introdueix simbolisme en prosa

Fa crítiques molts dures (la rebentada)

1892– Casellas – crític d'art a *La Vanguardia*

Jaume Brossa – modernista radical – escriu en l'Avenç

Col·labora en *La Vanguardia*

Joan Maragall– comença a escriure al *Diari de Barcelona*

Pertany a la burgesia industrial

Com a poeta és rebel (fa de pont entre modernistes i burgesia)

Parla de Nietzsche i Ibsen – a l'*Avenç*, al *Diari de Barcelona* no el deixen publicar sobre aquests autors.

Ibsen – *Un enemic del poble* (un metge viu al costat d'un balneari i descobreix que aquestes aigües són dolentes pel poble. L'alcalde vol conservar el negoci i li diu que amagui la investigació però el metge s'hi nega, no vol amagar la veritat. Els modernistes s'identifiquen amb el metge)

Ibsen i Maeterlinck – introduïts per Maragall. Aquests són individus que lluiten com a persona contra la societat per fer canviar el que els envolta.

1893– entren aquests autors a Catalunya.

1892–93 : El moviment modernista es constitueix com a grup.

Festes Modernistes

Santiago Rusiñol – protagonista indiscutible de les festes modernistes de Sitges.

Festes – finalitat – modernitzar la societat catalana

Cau Ferrat (casa del pare de Rusiñol) – aquí es reunien i feien representacions teatrals i introduïen personatges del dramàturgia europea.

En cada festa trobem : – diverses manifestacions artístiques

- discurs inaugural Rusiñol (principis modernistes)
- representacions teatrals
- traducció d'obres
- introducció de dramaturgs europeus

Festa més emblemàtica > 2a festa modernista (1893) – representació de *La intrusa*, de Maeterlinck, traduïda per Pompeu Fabra. Maeterlinck > decadentista de la mort i simbolista.

1892– inauguració de Cau Ferrat i exposicions

1893– *La intrusa*, Maeterlinck. Representacions musicals (Morera i Frank)

1894– marca la idea de que el modernisme està sent dominat per l'esteticisme.

1897– *La fada*, Morera

1899– L'alegria que passa, Rusiñol

Dispersió del moviment

Amb la repressió anarquista, a més de tancar la impremta, Massó i Torrents s'espanta i decideixen tancar la part ideològica de *l'Avenç*. A J.Brossa el fan fora per un article contra Pitarrà. Es dispersa el primer gran nucli del moviment. Les festes modernistes són les que mantenen la cohesió del moviment.

En 1898 els modernistes es tornen a reorganitzar.

Simbolisme

S'ha de distingir – corrent estètic general

– moviment simbolista

Fundador > Baudelaire, *Les flors del mal*. És el llibre més important des de la poesia de Petrarca. És el poeta de la modernitat.

El poema ha de ser suggestiu, no s'ha de parlar com es fa normalment. Es fa amb figures retòriques, amb elements poètics.

La representació de *La intrusa* a les festes modernistes de Sitges es considera la entrada del simbolisme en el panorama poètic català.

Els modernistes introdueixen el simbolisme.

1892– Raimon Casellas i Santiago Rusiñol des de *La Vanguardia* introdueix les idees del Simbolisme.

L'artista treballa amb allò que veu i ho fa perquè el valor el té per a ell, ja que allò en principi quotidià, ell ho veu més enllà de la realitat. Així trobem pintors que comencen a pintar esglésies, cases, prostitutes, gent normal...(temes no importants)

Modernisme > defensa la idea cap a la tornada d'un món natural. L'art connecta la natura amb la ciutat. Pels autors decadentistes el món amaga la voluntat de la mort, per tant la natura és dolenta.

Rusiñol veu la natura com positiva.

El simbolisme apareix en el modernisme, amb l'idea de descobriment, d'anar més enllà del que es veu.

Esteticistes > l'art fa la funció de recerca d'allò que hi ha més enllà. L'esteticisme té una funció social, eleva la cultura catalana.

Esteticistes > idea de regeneració a través de l'art, en les arts menors. Neix el disseny. (Per exemple: els grafiats de les façanes i els poms de les portes de les cases modernistes. Arquitecte modernista > Gaudí)
Recuperació d'elements medievals, ja que va estar la època d'esplendor la literatura catalana.

1900 > construcció de l'eixample de Barcelona (cases modernistes)

La confluència del catalanisme

Quan desapareix *l'Avenç* els modernistes arriben a un corrent anomenat La confluència del catalanisme

1898– Independència de Cuba.

Catalanisme > en general proposava la independència. El Govern Espanyol opta per la repressió. Aquest enfrontament dóna lloc a la època de la decadència.

Modernisme > intent de regeneració de la cultura llatina. El catalanisme que fins a aquest moment era un moviment de recuperació de la llengua, de recuperació de les lleis... arriba un moment en el que passa a difondre com modernitzador, renovador de la cultura.

1901 – Creació del primer partit catalanista – La Lliga Regionalista. Està formada per catalanistes de tota la vida més els empresaris que veuen la capacitat de canvi en la societat.

Lliga Regionalista – cal destacar personatges com Enric Prat de la Riva i Francesc Cambó. Amb la Lliga es porta el catalanisme a la política.

4a Festa Modernista a Sitges (1947)

Bagner > va recuperar llegendes del seu poble per tal de fer que l'antic orgull del poble tornés a ressorgir. Maragall farà el mateix quan escriu *El comte Arnau*.

Revistes modernistes

1898 – *Catalonia* – revista que neix amb la idea d'aglutinar. Col·laboren en ella molts col·laboradors de *l'Avenç*.

Avenç > defensa els avanços

Catalonia > és més nacionalista. És una revista més política que literària, malgrat continua sent moderna.

1899 – *Pèl i Ploma* – finançada per Ramon Casas. Respecte al format és igual que *Quatre Gats*.

1906 – *Juventut* – el nom de la revista fa referència a l'optimisme del catalanisme. Aquí publiquen: Víctor Català, Ruyra... és una revista vitalista, no decadentista.

Terme modernista – perd privilegis i passen a anomenar-se RADICALS, FUTURISTES...

Naturisme

Es posa de moda – Naturisme – defensa que l'home a de tornar a la natura.

A partir d'aquest moment comencen – vegetarians

– es posen de moda els balnearis

– l'idea de que l'esport és bo

– vitalisme

– vida sana

Aquesta corrent europea arriba a Espanya.

Confluència del catalanisme i modernisme

– apareixen autors com:

. D'Annunzio – Aquest fa una barreja de l'esteticisme amb el superhome de Nietzsche.

El plaer, D'Annunzio, recerca del protagonista del més enllà.

. Carducci – barreja esteticisme, superhome i classicisme. Nietzsche dóna als grecs el aspecte dionisiac. Hi ha un concepte de classicisme que s'interpreta en un sentit renovador, que és el que els interessa als modernistes.

– el modernisme passa a formar part del nacionalisme català. Ser catalanista és un problema de modernitat social. Els modernistes donaran les bases, els elements identificatius del nacionalisme català (con per exemple Maragall)

El concepte de nació pels modernistes és la raça, la llengua, la història → ÀNIMA NACIONAL.

La idea de nació que s'imposa era de tipus germànic.

Abans la nació era la llengua. A partir del segle XVIII apareix la nació com un estat i una herència.

Els modernistes reivindiquen la nació, és un nacionalisme ètnic. El catalanisme identifica el nacionalisme amb la llengua. En aquest moment el 99% eren catalans, era homogènia. El problema era convertir el català en Estat. Aquest nacionalisme és existencialista. L'ànima catalana té una exteriorització: – raça

– llengua

– història

– ...

Els modernistes volen recuperar els elements identificatius com comunitat autònoma.

Pompeu Gener – té molta influència en aquest tema – *Herejías*, 1886, trobem que el territori és el que dóna la raça.

Maragall – *Visions i Cants* – vol recuperar les llegendes per donar-les a la societat urbana.

La confluència entre catalanistes i modernistes és la intenció de crear el català modern. Aquesta idea queda reflectida en la literatura modernista, la literatura dels anys 90.

Literatura dels anys 90 – simbolista i rupturista. Les catalans de tota la vida no la llegien.

Costumisme – literatura del s. XIX – passa a ser llegida d'altra forma, altre valor.

La literatura que abans es menyspreava ara és valorada.

En les revistes modernistes (*Juventut*, *Catalonia*) apareix la literatura anterior.

Els modernistes que en un principi rebutjaven els Jocs Florals, l'accepten i s'adapten.

Setmana Tràgica (1909)

Setmana Tràgica – revelació per part de l'exèrcit català. Es revolten contra les decisions del govern central de mobilitzar catalans i van cremar quasi tota Barcelona (sobretot esglésies i convents).

Raimon Casellas es suïcida després de la Setmana Tràgica.

1901 – Partit Republicà Catalanista. Amb aquest nucli, una part del modernisme es rearma.

1904 – revista Poble Català, que es convertirà en diari. Darrera trobem l'escriptor mallorquí Gabriel Alomar que pensa que els modernisme ha de tenir força davant la burgesia. Alomar fa una conferència al Liceu que s'anomena Futurisme. Aquesta conferència és una mostra de rearmament.

Verisme

- significa dir una cosa que s'acosti a la veritat
- és un terme italià
- és una estètica molt relacionada amb el naturalisme

Verisme – fidelitat a l'experiència personal. Poesia intimista. El modernisme a través del verisme tracta de recuperar els elements clàssics.

Expressió de sentiments – relacionar els sentiments interiors i la realitat exterior (per exemple: felicitat – primavera). Això dóna lloc al simbolisme.

Poesia naturalista

Anys 70 i 80 – poesia catalana va buscant una poesia que reflecteixi els sentiments de l'ànima. Rebuig cap al Romanticisme. Crisi abans del modernisme – crisi de la ciència i la religió.

Poesia anys 70 i 80 – intimisme

- llenguatge realista
- oposició religió – ciència (la ciència li ha pres a l'home modern les seves creences religioses).

Poesia dels anys 80 – poesia filosòfica i reflexiva

Apel·les Mestre – autor català que fa de pont entre Romanticisme i el Modernisme. Poeta, pintor i escultor. Introduïdor del pre-rafaelisme juntament amb

Alexandre de Riquer, recuperació d'un art realista. Accepta la reforma ortogràfica de l'*Avenç*.

Balades – obra d'estil sentenciós

Idilis – obra d'estil sentenciós

Català estàndard

Maragall – escriu d'una forma molt barcelonina

Català Acadèmic – volen recuperar el català antic, medieval o dels segles XVI i XVII, recuperar paraules antigues

Dramaturgs – volen una llengua dialectal

Alguns modernistes (com Apel·les Mestres) – volen fer literari el català que es parla en el moment. Segueix el projecte que tracta de que la llengua s'acosti al poble, una llengua popular però neta de barbarismes i paraules decadents o inexistents.

Joan Maragall

Maragall relaciona els sentiments amb els cicles de la natura (alegria = matí; tardor = tristesa...)

Unes flors que s'esfullen, poema. La mort d'unes flors. Les flors amaguen l'agonia de la mort, aquestes flors són el misteri de la mort, el poeta ha personificat les flors.

És un poema decadentista perquè aquest mostra el sentiment de la mort. Amb la suggestió el poeta ens fa sentir l'instant en que es produeix la mort.

La mort no acaba res, sinó que ho transforma tot. Sense mort no hi ha vida, sense vida no hi ha mort perquè quan la flor mor deixa la llavor, per tant dona pas a una nova flor, una nova vida.

Dualisme

Esperit " Carn

Individu " Multitud

Poesia Prosa

DONA ANGELICATA FEMME FATALE

Rossa Morena o roja (rel. Dimoni)

– pàl·lida – pàl·lida (viu la nit)

– blanca (no veu el Sol)

Aquesta dualitat és decadentista. La fusió de la carn amb l'esperit és el vitalisme. Aquest veu la fusió de la carn com una fusió d'esperit. Això dona lloc a altre tipus de poesia -> Maragall.

Femme fatale : pura carnalitat, és la que arrossega al home cap a la perdició, cap a la narració, cap al sexe.

Poesia Modernista

Autor més important – Joan Maragall

Poesia – vol rompre la tradició Jocs–Floresca. Demana una renovació de la mètrica i la temàtica. Demana una renovació de la mètrica i la temàtica.

Introdueixen les noves corrents europees – arriba el Simbolisme a Catalunya (poesia on el poeta li dona a les paraules una connotació que la fa obscura i que només l'entén la gent que es dedica a fer-la i els especialistes.

Parnassians – busquen la màxima perfecció

Decadentisme – intenta reflectir la pintura anterior del renaixement. En poesia torna a recuperar la dona angelicata.

Esponentisme – la poesia és una inspiració

– **Narrativa modernista**

Quan es parla de narrativa, parlem de crisi. Es presenta com una superació del naturalisme.

Naturalisme → realitat molt plana, descriptible des de la raó. Enfocament social.

Modernistes → són simbolistes. Van més enllà que les classes socials, pel que fa als personatges.

Canvi d'estil – naturalisme: escriu amb una retòrica molt amagada, molt normal.

– simbolisme: intenta renovar tot això.

Els modernistes volen una descripció més interna. Creació d'una narrativa nova. Tenen pocs models a seguir → fan servir a Narcís Oller.

Solitud, Víctor Català. Novel·la simbòlica (la muntanya és l'instint femení). La novel·la modernista és simbòlica, però amb un ambient rural.

Punt de partida – la narrativa breu, el conte s'adapta més bé a les poètiques simbolistes que les novel·les. El conte és com un poema, però en prosa. Quan va caure el realisme, cau la novel·la, per això es parla de la crisi de la novel·la.

Un dels primers que experimenta amb els contes és Raimon Casellas, per tal de superar el realisme.

Com a model tenen a Bodelaire, que va publicar un recull de poemes en prosa. És una poesia més perfecta ja que no està sotmesa a la mètrica.

1892 – *L'Avenç* publica un poema en prosa.

De del 1894 fins al 1898 trobem aquestes vies d'experimentació.

Principi d'integritat i principi d'intensitat

Principi d'integritat – tota la realitat accessible a l'esdevenir artística. Tota la realitat pot ser poètica. Els que accepten aquest principi són els impressionistes.

Principi d'intensitat – l'escriptor agafa el tema que millor pot reproduir, per tal de que el lector es pugui identificar sentimentalment amb els personatges.

Narrativa simbòlica i narrativa simbolista

En la història de la literatura trobem:

– narrativa simbòlica (Víctor Català, Raimon Casellas)

– narrativa simbolista (Miquel de Palol)

Narrativa simbòlica: pretén el conflicte entre el personatge i el seu entorn de manera vitalista.

Narrativa simbolista: planteja una manera decadentista. La dissolució del personatge.

El vitalisme ideològicament es centra en la vida.

El decadentisme ideològicament es centra en la mort.

Vitalisme / (espontaneisme) narrativa simbòlica

Simbolisme

Decadentisme / (esteticisme) narrativa simbolista

Novel·la simbòlica → Raimon Casellas, Prudenci Bertrana, Víctor Català.

Prudenci Bertrana – el mal per ell és la civilització. És un dels escriptors més importants de la narrativa modernista.

1906, *Josafat* (obra més important)

Joaquim Ruyra – és l'únic autor modernista que reflecteix la mar en les seues obres.

1903, *Marines i boscatges*

1920, *Pinya de rosa* (versió de *Marines i boscatges*)

Rem de trenta quatre.

Raimon Casellas – Crític literari de *La Vanguardia* i de *La Veu de Catalunya*.

1091, *Els sots feréstecs*. Tracta d'un mossèn que intenta regenerar la societat. Cada capítol és com un conte. No hi ha narrador, aquest s'identifica amb els personatges.

Víctor Català – nom original > Caterina Albert. Formació autodidàctica.

Solitud, publicada en fascicles a la revista *Joventut* (1904–1905). És un drama rural

Es dona un moment en el que els autors modernistes es decanten per una narrativa més realista. Pous i Pagès explica la relació del home amb el seu medi. En 1912 publica *La vida i la mort d'en Jordi Fraginals*. Amb això l'autor està donant lliçons de vida. Obra vitalista. L'obra té un sentit pedagògic.

Narrativa simbòlica evolució Narrativa realista o neo-realista.

Maseras – autor de novel·les històriques. Decadentista.

1908, *Edmon*

1909, *L'adolescent*

Una de les obsessions del *Poble Català*, és el ruralisme. Trobem articles com el de Gabriel Alomar que ataca el ruralisme costumista. Víctor Català defensa el ruralisme com un nacionalisme.

Recuperació del naturalisme, recuperació pel gust de les descripcions. És una novel·la simbòlica.

– Teatre Modernista

Modernistes – teatre nou – el teatre català és antic i té esquemes del Romanticisme i Costumisme amb els seus tòpics (Guimerà)

Introdueixen 2 models europeus – Maeterlinck, *La intrusa* TEATRE SIMBÒLIC

– Teatre d'idees (evolució del teatre naturalista i realista) TEATRE IDEOLÒGIC : prenen com model el teatre d'Ibsen. Teatre carregat d'ideologia per tal de canviar la vida social del públic.

Conflicte social → discussió sobre la possibilitat de canviar la tradició i l'entorn de l'individu. Vol parlar de la voluntat de canviar l'herència i la tradició. És doncs un teatre vitalista: Ibsen, *Un enemic del poble* (1882, a Catalunya 1893)

Ibsen agradava a tothom: – intel·lectuals

– burgesos ...

Passa a ser un model per a – Ignasi Iglesias

– Pons i Pagès

– Cortiella

– Puig i Ferrater

No només hi ha Ibsen, també tenim altres autors com Hauptmann (alemany), Björnson (noruec), Strindberg (suec)...

Teatre naturalista – regeneracionista

Ignasi Iglesias – prové dels cercles populars de Barcelona i de L'Avenç. Les seues primeres obres són quadres de costums i sense cap intenció d'anar més enllà. En canvi a partir de L'Avenç, en 1894 presenta *L'Angolla* que és un drama Ibsenià.

Iglesias va evolucionant i passa del teatre d'idees a un més sentimental :

El cor del poble

Els vells

Les garses

Puig i Ferrater – tracta temes de contingut social i de reflexió moral, influït per Ibsen. És un autor contemporani als noucentistes Josep Carner i Eugeni d'Ors.

Té dificultats econòmiques i no es reconegut pel seu pare (un terratinent ric) per això és un personatge

conflictiu i rebel. Marxa a França i en tornar publica *La dama alegre* (1904) on retrata una relació amorosa entre un jove català i una dona amb terres. Finalment el jover termina fugint degut a la recerca de la llibertat. Amb aquesta obra el tracten d'immoral i en 1905 torna a marxar. En 1906 torna a Catalunya i intentarà fer-se escriptor. Segueix els models Ibsenians i en 1908 publica *Aigües encantades*, denúncia social. El mateix any publica *La dona enamorada*, on s'hi reflexa l'idea de que l'home a de ser lliure.

A partir d'aquí (1910 i 1916) anirà cap a unes obres més conservadores fins que torna amb obres més aviat sentimentals.

Teatre simbolista

Santiago Rusiñol – reproduceix l'enfrontament entre l'artista i la societat.

L'auca del senyor Esteve (1917)(reelaboració de la novel·la que té el mateix títol)

L'hèroe (1903)

Plataformes teatrals

1896 – Joan Brossa, Joan Coromines i Ignasi Iglesias TEATRE INDEPENDENT (plataforma teatral).

Adrià Gual és important en les plataformes teatrals. En 1898 inaugura el teatre íntim, que és una plataforma teatral per un teatre simbolista (més que idees) i li interessa anar més enllà més enllà de les sales de tota la vida de Barcelona. Al costat del teatre íntim van apareixent plataformes creades pels modernistes.

1901 – es crea un teatre líric en català : Iglesias. Intent de donar resposta a la Sarsuela (per què el públic vagi a veure el teatre català). Tenen com a model Wagner i volen crear una opera lleugera que es basi en les traduccions catalanes.

En la 4a festa modernista s'estrena *La fada*, d'Enric Morera

També trobem plataformes més experimentals – 1904, Lluís Graner inaugura la sala Mercè on es fan els espectacles–audicions Graner, i no només teatre sinó cinema, titelles...

A mesura que els modernistes van tenint més força, van ocupant les sales més importants de tota la vida: Teatre Nacional. També actuen al Teatre Romea.

És a dir, que els modernistes creen aquest teatre, però amb moltes limitacions : Rusiñol.

Maragall fa un intent de teatre clàssic i en vers, amb un tema tràgic. *Nausica* (1910), representa un argument d'Ulises en vers. En aquest teatre el *Comte Arnau* funcionarà molt.